

Skriftlig innspill til befarings- nedlegging av dammer i Røgdenvassdraget 31.5.23

Vi ber Norconsult protokollere befarings I Mellom Røgden 31.5.23 og vedlegge dette skriftlige notatet protokollen.

Vi som grunneiere konstanter agendaen for møtet kun ble levert noen dager før befaringsen.

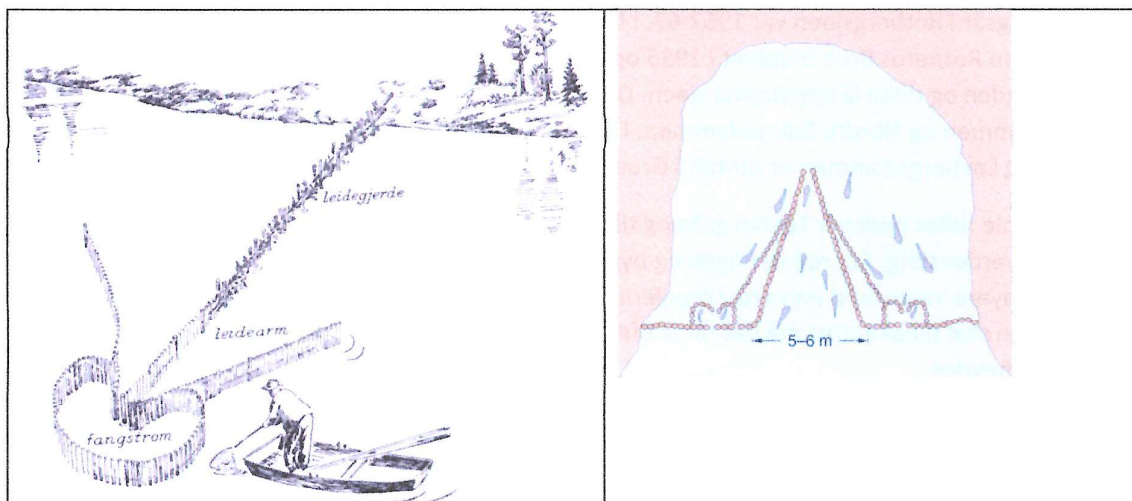
Grunneiere og berørte kommuner (Åsnes og Grue) har forsøkt å utsette befaringsen på grunn av kort varsel for innkalling og fordi en grunneier nedstrøms Mellom Røgden 26.5.23 informerte om ny avtale nedstrøms Mellom Røgden med en norsk kraftutbygger. Dette betyr det kan være to kraftsselskaper som sammen kan dele på kostnadene med dammene i vassdraget og det bør utredes før alternativet om nedleggelse utredes videre. Norconsult og Fortum Sverige AB har ikke imøtekommet ønsket om utsettelse. Norconsult sendte i stedet Fortums søknad om nedlegging til kommunene og grunneier under et døgn før befaringsen.

Hvorfor er det lite villighet til å sette utredningen på en pause for å vurdere nye innspill som har relevans?

Grunneier er sjettede generasjon eier i Røgden vassdraget og kjenner vassdraget med historie, rettigheter og kulturminner. Vi har tidligere informert Norconsult og damansvarlig om det aldri har vært en fløtningsdam i Gadiska, men et kulturminne i form av en «Katkisse fangstanlegg». Norconsult og Fortum feilinformerer da de hevder det har vært et tidligere damsted i Gadiska som er fjernet og tidligere damsted er kanalisert (side 12- 13 i Fortum Sverige AB sin søknad om nedlegging i Røgden Mellom).

Gadiska er måten ordet «Kattisse» uttales på finsk og dette er et kulturminne over gamle fangstkulturer. Navnet Katnosa (Nasjonalpark i Nordmarka) er også avledet av samme kulturminne som i Rotbergsjøen akkurat der Norconsult foreslår å grave en terskeldam og som følgelig vil ødelegge kulturminnet.

Kattise kan illustreres som følger:

Kattise.

Fortums plan for nedleggelse vil ødelegge dette viktige kulturminnet på Finnskogen.

Vi vet med sikkerhet at skogfinnene benyttet seg av denne fangstinnretningen i Gadiska. Skogfinnene fikk i 1997 status som minoritetskultur i Norge og dette er et kulturhistorisk forhold som må

vektlegges av NVE. Norsk Skogfinsk Museum har nå fått finansiering over statsbudsjettet og nytt museumsbygg bygges i Svullrya i 2024. Fredede funn i Rotbergsjøen vitner dessuten om en jakt og fiskekultur helt tilbake til steinalderen. Mye tyder på at fangstanlegget i Gadiska har vært i bruk før skogfinnene tok det i bruk. Vi gjør Fortum Sverige AB og Norconsult herved oppmerksom på at kulturminner før 1537 er automatisk fredet.

En videre utredning av terskeldam i Gaddiska vil medføre konsekvensutredning i sjø, som koster fra NOK 500.000. Arkeologisk utgraving vil komme i tillegg.

Dessuten må det anlegges anleggsvei etter plan og bygningsloven siden området er veiløst i dag og det er forbudt med motorisert ferdsel på sjøen. En anleggsveg i dette området vil med stor sikkerhet også utløse konsekvensutredning siden Norconsult foreslår å legge denne i et naturtype område, lavlandsmyr. Vi som grunneiere stiller oss ikke negative til det anlegges anleggsveg, men et slikt tiltak må konsekvensutredes etter PBL. Og det må anlegges en inspeksjonsveg og Fortum Sverigige AB må ta ansvar for oppfølging av en terskeldam. Hvis forslaget til Norconsult er å bruke stedege masser som stein og sand vil terskeldammen forvitte etter få og da må Fortum Sverige AB ha tilsynsmulighet og oppfølgingsansvar av en slik terskeldam! Med mindre vil vi som grunneiere ikke tillate tiltaket og anleggsveg.

I Røgden ble Akkasari (Kjerringholmen) fredet i 2022 av Riksantikvaren. Røgden Fiskelag har tidligere gjort Fortum Sverige AB oppmerksom på at holmen vaskes ut på begge sider. Ved en nedleggelse av Nydammen vil Røgden bli utsatt for mer flom og Riksantikvaren bør inn og uttale seg om mer vannførsel i flomperiodene og konsekvensene for det fredede kulturmiljøet nedstrøms dammene. Grunneier gjør også oppmerksom på at Rotbergsjøen har sin egen Akkasari (Bølgalisaholmen) i nærheten av Gadiska, et kulturminne over skogfinnenes urgamle begravelseritualer. Det er mange steinalderfunn ved Rotbergsjøen og KU i Gadiska med arkeologisk utgraving kan trolig avdekke nye funn i strandlinjen.

Siste fløtningsår i Rotbergsjøen var 1962-63. I tillegg til Nydammen (fløtningsdammen på vår eiendom som Rotneros Bruk ervervet i 1956 og utvidet) var det kun tre gamle dammer i tilknytning til Mellom Røgden og disse lå oppstrøms sjøen. Disse fire dammene var Nydammen, Dvaladammen, Løvbergsdammen og Nordre Baksjødammen. Dette er det eneste område med jordvolldammer i Hedmark og Løvbergsdammen er omtalt i Grue kommunes kulturminneplan.

Tømmeret ble fløtet nedover Løvhaugsåa og til saga Røgden Bruk som eiendommen hadde eierandel i før andre verdenskrig. Før reguleringen og byggingen av kraftverket på svensk side hadde sjøen over en meter høyere vannstand enn etter reguleringen. Når Fortum Sverige og Norconsult hevder vannstanden skal tilbakeføres må det tilbakeføres 1,5- 2meter høyere enn det Fortum Sverige AB og Norconsult hevder.

Haakon Gjems senior overdro bruksretten til fløtningsinnretningene på sin eiendom til Røgdenvassdraget fellesforening den 29/11 1951 mot en årlig leie på kr 1.800,- per år. Fløtningsrettighetene ble overdratt for en periode av 99 år. Det finnes dokumentasjon til at eiere av gnr 111/15 har fullt eierskap til dammene og fløtningsrettigheter. I denne kontrakten fra 1951 er båthuset omtalt og Røgdenvassdraget Fellesforening leide det også i 1951. Beliggenheten av båthuset er kanskje det beste beviset på vannstanden før reguleringen. I dag ligger dette båthuset 50 meter fra vannkanten. Altså gir det ikke mening det Norconsult og Fortum Sverige hevder om opprinnelig vannstand. Røgdenvassdraget Fellesforening er oppløst og nedlagt i dag.

Her er til orientering kart over hvor de fire gamle dammene lå før vannkraftreguleringen på 1950 tallet:

I samlet plan for vassdrag fra Direktorat for Naturforvaltning i 1995 (vassdragsrapport nr.3) i forbindelse med nye vassdragsrapporter påpeker DN at Løvbergsåa må sikres en minstevannføring som gir tilstrekkelig grunnlag for å opprettholde naturmiljøet i og langs vassdraget.

Vi vil til slutt vise til tillatelse til Rotneros bruk gitt i kongelig resolusjon 10.12.1954, punkt 22:

“Naturfredning: Det påhviler konsesjonæren i den utstrekning det kan skje uten særlige vanskeligheter og utgifter, å unngå ødeleggelser.”

Vi håper derfor forslaget til Norconsult kan settes på vent og det kan regnes på bla.hva som skal til for å forsterke Nydammen som en terskeldam. Med mindre tror vi natur og mennesker ikke vil blomstre sammen med Norconsult, Fortum og deres business?

Ole J Gjems

Ole J Gjems

og Haakon Gjems

Grunneiere av 111/15 mfl i Grue